

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шатрави Сергія Олександровича на дисертаційну роботу Калюжного Дмитра Олександровича на тему «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження Д.О. Калюжного «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» є об'єктивно зумовленою та детермінується сукупністю чинників, що визначають вектор розвитку сучасної юридичної науки та правозастосовної практики. В умовах глобальної цифровізації суспільних відносин та перманентних безпекових викликів, з якими стикається Україна, наукове осмислення правового режиму функціонування ІКТ набуває стратегічного значення: по-перше, динамічний поступ інформаційно-комунікаційних технологій на сучасному етапі нерозривно пов'язаний із інтенсивною дифузією технологій штучного інтелекту (ШІ) у правоохоронну сферу. Спектр застосування таких інструментів – від предиктивної аналітики та автоматизованого опрацювання масивів Big Data до біометричної ідентифікації та систем моніторингу кіберпростору – значно детермінує ефективність оперативно-службової діяльності. Проте стрімка технологізація випереджає темпи нормативного регулювання, що актуалізує низку доктринальних проблем. Йдеться про необхідність встановлення чітких правових меж використання ШІ, недопущення алгоритмічної упередженості, забезпечення високого рівня захисту персональних даних та непорушності фундаментальних прав і свобод людини у цифровому середовищі. По-друге, особливої гостроти досліджувана проблематика набуває в контексті відсічі збройній агресії проти України. Умови воєнного стану та гібридного протистояння зумовили трансформацію характеру загроз національній безпеці: активізацію кібертероризму, проведення масштабних ІІСО та

вчинення воєнних злочинів із використанням цифрових інструментів. У цьому аспекті ІКТ, інтегровані з інтелектуальними аналітичними системами, трансформуються у ключовий інструмент забезпечення правопорядку. Це стосується як процесів фіксації та документування злочинів проти людяності, так і вдосконалення міжвідомчої координації та протидії деструктивним впливам у кіберпросторі. По-третє, специфіка воєнного часу висуває нові вимоги до пошуку оптимального балансу між державним інтересом щодо забезпечення безпеки та приватним інтересом особи. Використання інвазивних цифрових технологій потребує розроблення цілісного адміністративно-правового механізму, який би виключав ризики зловживань та гарантував дотримання принципу пропорційності при втручанні у сферу приватності.

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що обрана автором тема дисертації є не лише теоретично значущою, а й практично затребуваною. Дослідження Калюжного Д.О. безпосередньо відповідає запитам розвитку вітчизняної правової системи, спрямованої на цифрову трансформацію правоохоронного сектору за умови дотримання європейських стандартів забезпечення прав людини.

Сформульовані автором наукові положення, висновки та пропозиції є переконливими, належно аргументованими та логічно випливають із проведеного дослідження. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням значного масиву наукових джерел, аналізом чинного національного законодавства, міжнародно-правових актів, а також узагальненням сучасної практики впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів. Важливою перевагою роботи є критичне осмислення існуючих наукових підходів і формування авторського бачення шляхів розв'язання актуальних проблем, у тому числі з урахуванням розвитку технологій штучного інтелекту.

Достатній рівень обґрунтованості наукових результатів досягнуто

завдяки комплексному підходу до дослідження, що передбачає системний аналіз як теоретичних, так і прикладних аспектів використання ІКТ у правоохоронній діяльності. У дисертації послідовно розкрито сутність і правову природу інформаційно-комунікаційних технологій, визначено їх місце та роль у механізмі реалізації повноважень правоохоронних органів, а також висвітлено особливості правового регулювання їх впровадження. Окрему увагу приділено проблематиці застосування технологій штучного інтелекту, забезпечення інформаційної безпеки, захисту персональних даних і дотримання прав людини, що свідчить про глибину, актуальність і багатовимірність проведеного дослідження, особливо в умовах сучасних безпекових викликів.

Методологічна основа дисертації є належною та відповідає поставленим меті й завданням. Автором використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, зокрема системний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, структурно-функціональний та інші, що забезпечило всебічність аналізу, належний рівень теоретичних узагальнень і об'єктивність отриманих результатів.

Достовірність наукових результатів підтверджується їх внутрішньою узгодженістю, логічною послідовністю, відповідністю меті та завданням дослідження, а також опорою на перевірені джерела інформації, включаючи матеріали правозастосовної практики. Важливо відзначити, що автору вдалося органічно поєднати теоретичні положення з аналізом практики використання ІКТ і технологій штучного інтелекту в діяльності правоохоронних органів, у тому числі в умовах воєнного стану, що істотно підвищує прикладну цінність отриманих результатів.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлена тим, що дана робота є одним із перших в Україні комплексних і системних досліджень, у якому здійснено цілісне теоретико-правове осмислення процесів цифровізації правоохоронної діяльності та визначено концептуальні підходи до їх правового забезпечення.

Більшість положень дисертації характеризується науковою новизною та має вагоме теоретичне і практичне значення. Зокрема, заслуговують на підтримку авторські підходи до вдосконалення нормативно-правового регулювання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність правоохоронних органів, спрямовані на підвищення ефективності їх функціонування, усунення прогалин у законодавстві та забезпечення належного рівня захисту прав і свобод людини в умовах цифровізації.

У дисертації сформульовано авторське бачення змісту поняття «правова основа впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів», що дозволяє комплексно охарактеризувати систему нормативних, інституційних та організаційних засад відповідних правовідносин. Запропоновано також визначення принципів застосування ІКТ у правоохоронній сфері, які розкривають їх як систему базових правових орієнтирів, що визначають межі, способи та умови використання цифрових технологій у діяльності відповідних органів.

Цікавими з наукового погляду є положення щодо класифікації інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються у правоохоронній діяльності, за критеріями їх функціонального призначення, рівня автоматизації та ступеня впливу на прийняття управлінських рішень. Такий підхід дозволяє більш чітко окреслити роль ІКТ у механізмі реалізації правоохоронних функцій і створює підґрунтя для подальшого вдосконалення їх правового регулювання.

Окремої уваги заслуговують положення, присвячені аналізу використання технологій штучного інтелекту у діяльності правоохоронних органів. У роботі запропоновано класифікацію суб'єктів застосування таких технологій, визначено особливості їх правового статусу, а також обґрунтовано необхідність нормативного закріплення механізмів відповідальності за результати функціонування алгоритмічних систем. Зазначені положення мають значний науковий інтерес, оскільки відповідна проблематика є недостатньо дослідженою у вітчизняній юридичній науці.

Важливим внеском автора є також систематизація зарубіжного досвіду впровадження ІКТ у діяльність правоохоронних органів та визначення можливостей його адаптації в Україні з урахуванням національних правових та інституційних особливостей. Запропоновані рекомендації можуть бути використані у нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Крім того, у дисертації дістали подальшого розвитку наукові підходи до визначення співвідношення між ефективністю правоохоронної діяльності та необхідністю дотримання прав людини в умовах застосування цифрових технологій, зокрема у сфері захисту персональних даних та забезпечення інформаційної безпеки.

Загалом результати дисертаційного дослідження характеризуються новизною, комплексністю та практичною спрямованістю, а сформульовані висновки і пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній діяльності, нормотворчому процесі, правозастосовній практиці, а також у навчальному процесі при підготовці фахівців у галузі права. Отже, поставлене у дисертації наукове завдання вирішено належним чином, що свідчить про високий рівень підготовки здобувача та його здатність до самостійної наукової роботи..

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація Калюжного Д.О. характеризується завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому поставлена мета досягнута, а визначені автором завдання послідовно та повною мірою реалізовані. Зміст роботи є логічно структурованим, послідовним і внутрішньо узгодженим: кожний розділ органічно пов'язаний із загальною концепцією дослідження, а отримані результати логічно впливають із проведеного теоретичного та практичного аналізу. Це свідчить про наукову самодостатність, системність і завершеність дисертаційної роботи.

Структура дисертації є обґрунтованою та відповідає вимогам, що висуваються до наукових робіт за спеціальністю 081 «Право». Робота містить усі необхідні елементи, зокрема вступ, основну частину, поділену на логічно

завершені розділи та підрозділи, висновки, список використаних джерел. Зміст дисертації повною мірою відповідає її темі, а також паспорту спеціальності, що підтверджує належний рівень наукової підготовки автора.

Окремо слід відзначити, що у дисертації послідовно та ґрунтовно розкрито як теоретичні, так і прикладні аспекти впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів, у тому числі з урахуванням сучасних викликів, пов'язаних із розвитком технологій штучного інтелекту та функціонуванням правоохоронної системи в умовах воєнного стану. Це додатково підтверджує змістовну повноту та актуальність роботи.

Щодо дотримання принципів академічної доброчесності, слід констатувати, що у дисертації не виявлено їх порушення. Усі використані джерела належним чином опрацьовані, проаналізовані та коректно процитовані із відповідними посиланнями. Автор дотримується вимог щодо недопущення академічного плагіату, забезпечує чітке розмежування власних наукових результатів і запозичених положень, а також коректно використовує статистичні та емпіричні дані, які узгоджуються з офіційними та перевіреними джерелами.

Таким чином, дисертаційне дослідження є завершеним, логічно побудованим, змістовно повним і таким, що відповідає встановленим вимогам, а також принципам академічної доброчесності.

Мова та стиль викладення результатів. Мова та стиль викладення результатів дисертаційного дослідження відповідають усталеним вимогам наукового письма та відзначаються високим рівнем опрацьованості, логічною впорядкованістю і цілісністю подання матеріалу. Дисертація виконана українською мовою з дотриманням норм сучасної наукової та правничої термінології, що сприяє точному та коректному викладенню наукових положень. Робота є добре структурованою, послідовною та цілеспрямованою, що свідчить про системність наукового підходу автора до розкриття обраної проблематики.

Структурно дисертація складається з трьох взаємопов'язаних розділів, які логічно доповнюють один одного та формують цілісне уявлення про досліджувану тему. Кожен розділ має чітку внутрішню побудову, містить обґрунтовані проміжні висновки, що узагальнюються у підсумкових висновках до роботи, забезпечуючи завершеність і логічну узгодженість дослідження.

Виклад матеріалу здійснено з дотриманням норм наукового стилю — чітко, аргументовано та з використанням коректної юридичної термінології. Автор демонструє належний рівень володіння академічною мовою, уміння послідовно формулювати наукові положення та обґрунтовувати висновки, зокрема щодо застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і технологій штучного інтелекту у діяльності правоохоронних органів. Загалом мова дисертації є змістовною, логічно вибудованою та стилістично виваженою, що сприяє належному сприйняттю представлених результатів..

Структура роботи. Дисертаційне дослідження Калюжного Д.О. характеризується логічною, продуманою та чітко вибудованою структурою, що відповідає актуальним вимогам до наукових праць відповідного рівня. Робота включає анотацію, перелік умовних скорочень, зміст, вступ, основну частину, представлену трьома розділами, які охоплюють дев'ять підрозділів, загальні висновки, список використаних джерел (227 найменувань), а також два додатки. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, з яких 202 сторінки займає основний текст. Така побудова є послідовною та обґрунтованою, сприяє повному і системному розкриттю теми дослідження та забезпечує цілісність сприйняття викладеного матеріалу.

Оформлення дисертації здійснено відповідно до встановлених нормативних вимог, зокрема з урахуванням положень наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Це свідчить про належний рівень уніфікації, структурованості роботи та зручність її використання.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій Д.О. Калюжного дає підстави дійти висновку, що основні положення дослідження, у тому числі ті, які визначають його наукову новизну, отримали належне відображення у науковому доробку автора. Зокрема, результати дисертаційної роботи висвітлено у дев'яти наукових працях, серед яких чотири статті, опубліковані у фахових вітчизняних виданнях з юридичних наук, а також п'ять тез доповідей, представлених на науково-практичних конференціях всеукраїнського та міжнародного рівнів. Опубліковані матеріали адекватно відображають зміст дослідження, його основні ідеї, висновки та практичні рекомендації.

Варто відзначити, що результати дослідження пройшли належну апробацію в науковому середовищі, отримали певну оцінку під час їх обговорення на конференціях та інших наукових заходах, що сприяло їх уточненню та поглибленню. Це свідчить про наукову зрілість автора та його активну участь у фаховому дискурсі.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та пропозиції є результатом самостійної роботи автора, що підтверджує його особистий внесок у розвиток відповідної наукової проблематики. Обсяг і рівень цього внеску є достатніми, відповідають вимогам до дисертаційних досліджень та повною мірою узгоджуються зі змістом поданої роботи.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження не лише викладені у тексті дисертації, але й належним чином оприлюднені у наукових публікаціях, а також апробовані в межах наукових заходів, що підтверджує їх обґрунтованість, достовірність, наукову новизну та практичну значущість.

Позитивно оцінюючи загальний зміст, теоретичний рівень і практичне значення дисертаційної роботи Д.О. Калюжного, доцільно водночас висловити окремі зауваження та окреслити дискусійні аспекти, що потребують додаткового обговорення.

1. У підрозділі 1.2 «Поняття, зміст та завдання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» дисертант

визначаючи ІКТ як результат інтелектуальної діяльності та сукупність наукових знань і рішень, чи не вбачає автор необхідності у розмежуванні правового регулювання процесу використання технології (як інструменту) та правового захисту самої технології (як об'єкта права інтелектуальної власності), особливо у випадках, коли йдеться про залучення приватних розробників до створення спеціальних систем для правоохоронних органів (наприклад, систем відеоаналітики чи АІС)?

2. У тексті дисертаційного дослідження наголошується на появі «цифрових прав» людини. У зв'язку з цим, постає необхідним уточнити, які саме адміністративно-правові запобіжники пропонує дисертант включити до змісту ІКТ у правоохоронній діяльності, щоб гарантувати, що «автоматичний моніторинг відкритих джерел» або «перехоплення комунікацій» не перетворяться на інструмент непропорційного втручання у приватне життя громадян.

3. У підрозділі 1.3 дисертантом запропоновано розгалужену систему принципів, що охоплює загальноправовий, міжгалузевий та спеціальний рівні. Водночас, на нашу думку, поза увагою автора залишився механізм вирішення можливих колізій між окремими групами принципів. Зокрема, у правоохоронній діяльності принцип оперативності та ефективності (що реалізується через використання ШІ, систем біометричної ідентифікації тощо) нерідко вступає у суперечність із принципом поваги до приватного життя та захисту персональних даних. У зв'язку з цим, постає необхідним уточнити: який із принципів, на його переконання, має пріоритетне значення у ситуаціях, коли потреби забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану вимагають певного обмеження прозорості чи конфіденційності при застосуванні алгоритмічних систем? Яким критерієм (наприклад, принципом пропорційності) слід керуватися при розв'язанні таких колізій?»

4. У підрозділі 2.1 автор обґрунтовує доцільність впровадження систем безперервного моніторингу та оцінки компетенцій персоналу на основі штучного інтелекту. У зв'язку з цим постає питання: яким чином дисертант

пропонує забезпечувати баланс між ефективністю такого контролю та дотриманням трудових прав і психологічного благополуччя самих правоохоронців? Чи не вбачає здобувач ризику того, що подібний «цифровий менеджмент» стане чинником професійного вигорання та демотивації особового складу?

Вважаю, що висловлені зауваження не є концептуальними, не зменшують загальної наукової новизни та практичної значимості результатів і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу. За результатами проведеного аналізу можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження здобувача ступеня доктора філософії Калюжного Дмитра Олександровича на тему «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» є самостійною, цілісною та завершеною науковою працею, виконаною на належному теоретичному і методологічному рівнях.

Робота відзначається актуальністю обраної теми, наявністю наукової новизни, достатньою обґрунтованістю отриманих результатів та їх практичною спрямованістю. У дисертації вирішено важливе наукове завдання, що полягає у формуванні комплексного теоретико-правового підходу до впровадження і застосування інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів, а також у розробленні пропозицій щодо вдосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення.

Наукові результати, отримані автором, є послідовними, логічно узгодженими та належним чином аргументованими, що підтверджується використанням сучасних методів наукового пізнання. Це свідчить про високий рівень наукової підготовки здобувача, його здатність до самостійного проведення досліджень і формулювання обґрунтованих висновків. Дисертація виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності, не містить ознак неправомірного використання чужих наукових напрацювань і характеризується коректністю наукового викладу.

Отже, дисертація «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» є завершеною працею, повністю відповідає вимогам спеціальності 081 Право та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Калюжний Дмитро Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент:
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
навчально-наукового інституту № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Сергій ШАТРАВА